

Miejsce
na naklejkę

MATERIAŁ ĆWICZENIOWY
Z WIEDZY
O SPOŁECZEŃSTWIE
POZIOM PODSTAWOWY

Czas pracy 120 minut

STYCZEŃ 2010

Instrukcja dla zdającego

1. Sprawdź, czy arkusz zawiera 19 stron (zadania 1 – 30). Ewentualny brak zgłoś przewodniczącemu zespołu nadzorującego.
2. Rozwiązania zadań zamieść w miejscu na to przeznaczonym.
3. Pisz czytelnie. Używaj długopisu/pióra tylko z czarnym tuszem/atramentem.
4. Nie używaj korektora, a błędne zapisy wyraźnie przekreśl.
5. Pamiętaj, że zapisy w brudnopisie nie podlegają ocenie.

Życzymy powodzenia!

Za rozwiązanie
wszystkich zadań
można otrzymać
łącznie
100 punktów

**Wypełnia zdający przed
rozpoczęciem pracy**

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

PESEL ZDAJĄCEGO

--	--	--

**KOD
ZDAJĄCEGO**

W zadaniach 1–5 podkreśl jedną prawidłową odpowiedź.

Zadanie 1. (1 pkt)

Władza zwierzchnia w Rzeczypospolitej Polskiej należy do

- A. Narodu.
- B. Prezydenta.
- C. Sejmu i Senatu.
- D. Trybunału Konstytucyjnego.

Zadanie 2. (1 pkt)

Aktem prawnym wyższego rzędu niż pozostałe jest

- A. uchwała.
- B. ustawa.
- C. rozporządzenie.
- D. zarządzenie.

Zadanie 3. (1 pkt)

Stanowisko Przewodniczącego Rady Europejskiej (Prezydenta UE) wprowadził traktat z

- A. Kopenhagi.
- B. Lizbony.
- C. Maastricht.
- D. Nicei.

Zadanie 4. (1 pkt)

Podział społeczeństwa na kobiety i mężczyzn ilustruje jego strukturę

- A. demograficzną.
- B. klasową.
- C. majątkową.
- D. warstwową.

Zadanie 5. (1 pkt)

Prezydent RP i Prezes Rady Ministrów ponoszą odpowiedzialność konstytucyjną przed

- A. Sądem Lustracyjnym.
- B. Sądem Najwyższym.
- C. Trybunałem Konstytucyjnym.
- D. Trybunałem Stanu.

W zadaniach 6–9 rozstrzygnij, które zdania są prawdziwe, a które fałszywe. Wpisz w odpowiednie miejsce w tabeli *Prawda* (zdanie prawdziwe) lub *Fałsz* (zdanie fałszywe).

Zadanie 6. (4 pkt)

Polska w Europie

	Zdania	Prawda lub Fałsz
A.	Polska jest jednym z państw-założycieli Rady Europy.	
B.	Polska jest inicjatorem programu Partnerstwa Wschodniego.	
C.	Polska jest członkiem Rady Bałtyckiej.	
D.	Polska jest przeciwna budowie Gazociągu Północnego.	

Zadanie 7. (4 pkt)

Wolności i prawa człowieka

	Zdania	Prawda lub Fałsz
A.	Możliwość zrzeszania się jest wolnością polityczną.	
B.	Prawa człowieka są niezbywalne.	
C.	Wolności i prawa człowieka można ograniczać.	
D.	Obywatela Rzeczypospolitej Polskiej można wydalić z kraju.	

Zadanie 8. (4 pkt)

Kultura polityczna

	Zdania	Prawda lub Fałsz
A.	Kultura polityczna to umiejętność prowadzenia sporu politycznego z zachowaniem szacunku wobec przeciwnika.	
B.	W państwach o ukształtowanym systemie demokratycznym dominuje kultura polityczna uczestnicząca.	
C.	Jednym z wyznaczników kultury politycznej w społeczeństwie jest uznawana w nim sylwetka idealnego polityka.	
D.	Charakterystyczną cechą kultury politycznej w państwie demokratycznym jest jej niezmienność.	

Zadanie 9. (4 pkt)

Spółeczeństwo obywatelskie

	Zdania	Prawda lub Fałsz
A.	Warunkiem koniecznym istnienia społeczeństwa obywatelskiego jest zdolność społeczeństwa do samoorganizacji.	
B.	Naturalnym zjawiskiem w społeczeństwie obywatelskim są konflikty i ścieranie się interesów grupowych.	
C.	W państwie demokratycznym społeczeństwo może wyrazić swój sprzeciw poprzez obywatelskie nieposłuszeństwo.	
D.	Warunkiem uznania działania jako przejawu obywatelskiego nieposłuszeństwa jest nieużywanie przemocy.	

Zadanie 10. (4 pkt)

Podaj nazwiska osób widocznych na ilustracjach oraz pełne nazwy partii, którymi kierują.

Nazwisko:

.....

Nazwa partii:

.....

.....

Nazwisko:

.....

Nazwa partii:

.....

.....

Zadanie 11. (5 pkt)

a) Do podanych opisów przyporządkuj funkcje prawa, wpisując cyfry 1 – 5.

	Opisy
A.	Polega na uruchamianiu państwowego aparatu przymusu, służącego eliminowaniu zachowań zagrażających chronionym wartościom i nieuchronności kar za popełnione czyny zabronione jako działania odstraszającego na sprawców.
B.	Polega na określaniu zasady rozdziału dóbr społecznie użytecznych i gwarantowanie prawidłowego ich rozdziału, odnosząc się przy tym do interesów podmiotów słabszych społecznie.
C.	Polega na kształtowaniu trwałych motywacji pozytywnych zachowań, w postaci nawyku przestrzegania obowiązujących przepisów prawnych i dezaprobaty wobec określonych postaw.
D.	Polega na tworzeniu określonych instytucji życia społecznego i państwowego oraz unormowań, dotyczących ustroju organów władzy publicznej, ich kompetencji i trybu działania.

1. funkcja dystrybucyjna.

2. funkcja komunikacyjna.

3. funkcja organizacyjna.

4. funkcja represyjna.

5. funkcja wychowawcza.

A. B. C. D.

b) Przyporządkuj funkcje prawa do odpowiedniej kategorii, wpisując cyfry 1 – 5.

Funkcje stabilizacyjne	
Funkcje dynamizacyjne	

Zadanie 12. (4 pkt)

Do podanych opisów przyporządkuj pojęcia dotyczące społeczeństwa, wpisując cyfry 1 – 5.

	Opisy
A.	Kształtowanie osobowości człowieka i przekazywania mu systemu wartości.
B.	Pewna liczba osób połączona różnorodnymi więziami społecznymi.
C.	Przemieszczanie się osób między klasami i warstwami społecznymi.
D.	Pewne przekonania oraz stosunek do danej osoby, przedmiotu czy zjawiska.

1. styczność.
2. postawa.
3. socjalizacja.
4. zbiorowość.
5. ruchliwość.

A. B. C. D.

Zadanie 13. (4 pkt)

Do podanych opisów przyporządkuj nazwy teorii genezy państwa, wpisując cyfry 1 – 5.

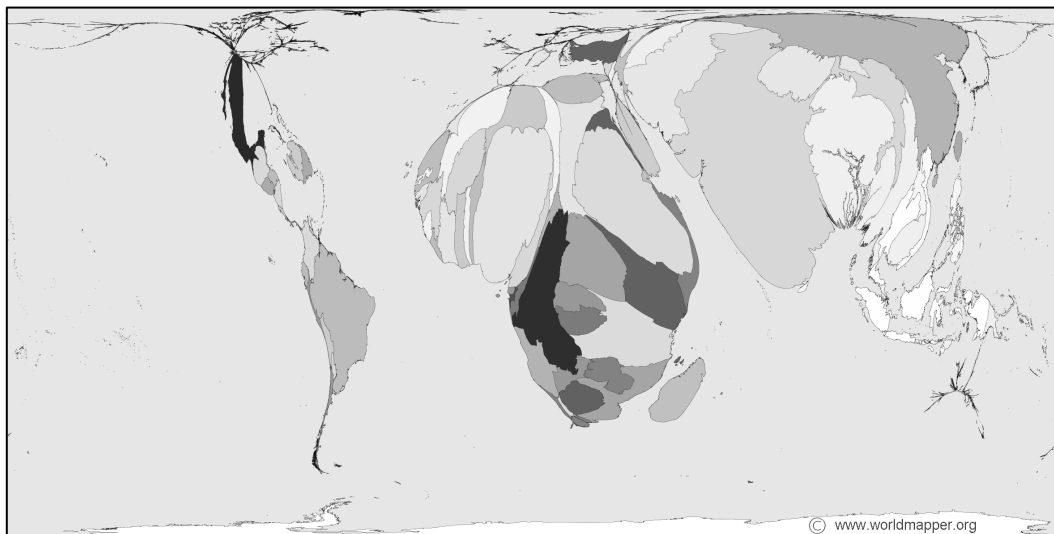
	Opisy
A.	Państwo powstało w wyniku działania istoty nadprzyrodzonej.
B.	Państwo ustanowiono przez podporządkowanie jednych plemion innym plemionom.
C.	Państwo to rezultat porozumienia zawartego między członkami społeczeństwa.
D.	Państwo jest efektem konfliktu klas społecznych.

1. teoria umowy społecznej.
2. teoria teistyczna.
3. teoria patriarchalna.
4. teoria marksistowska.
5. teoria podboju i przemocy.

A. B. C. D.

Zadanie 14. (4 pkt)

Na podstawie materiałów źródłowych, wykonaj polecenia.

Źródło: www.worldmapper.org

Nazwa	Populacja (w mln)	Dzieci w wieku 5-14 lat		Zatrudnienie dzieci (w %)
		(w mln)	(w %)	
Azja Wschodnia	1395	219	15,70	5,22
Azja Południowa	1389	322	23,18	13,51
Azja Pacyfik	567	117	20,63	7,99
Afryka Północna	443	120	27,09	19,67
Ameryka Południowa	432	88	20,37	8,07
Ameryka Północna	425	68	16,00	2,07
Bliski Wschód	422	77	18,25	3,26
Europa Zachodnia	392	43	10,97	0,06
Afryka Południowo-Wschodnia	290	83	28,62	31,70
Europa Wschodnia	262	37	14,12	2,40
Japonia	128	12	9,38	0,00
Afryka Centralna	99	31	31,31	28,46

Na podstawie: www.worldmapper.org

- a) Określ, które kryterium zawarte w tabeli i uwzględnione przy wykreślaniu mapy, spowodowało nietypowy kształt kontynentów.

.....

- b) Podaj nazwę kontynentu, który zamieszkuje najwięcej dzieci.

.....

- c) Podaj nazwę kontynentu, na którym odsetek dzieci jest największy.

.....

d) Wskaż zależność między odsetkiem dzieci a ich zatrudnieniem.

.....

.....

.....

Zadanie 15. (4 pkt)

Spśród podanych zdań, wybierz cztery zawierające wyłącznie fakty oraz cztery, w których zawarte są opinie, a następnie wpisz w odpowiednie miejsca cyfry 1-10.

- [1] Najnowsza moda w Internecie nazywa się Second Life.
- [2] To sieciowa gra komputerowa.
- [3] Jej twórcy wolą ją nazywać alternatywnym, wirtualnym światem, w którym uczestnicy wiodą tytułowe drugie życie.
- [4] Każdy gracz kieruje postacią.
- [5] Trójwymiarowe osobki spotykają się, rozmawiają, jedzą, podróżują, pracują, wspólnie odpoczywają.
- [6] I tutaj, podobnie jak w realu, bez pieniędzy nie ma zabawy.
- [7] Żeby kupić bluzkę w wirtualnym centrum handlowym, trzeba mieć wirtualną walutę: linden-dolary.
- [8] A te można kupić tylko od twórców gry za prawdziwe dolary amerykańskie.
- [9] Wymiana pieniędzy w Second Life działa w obie strony, tzn. zarobione w grze linden-dolary można wymienić na prawdziwe.
- [10] To daje szansę przedsiębiorczym.

Na podstawie: Piotr Stasiak, Rekl@ma w grze, www.polityka.pl

Fakty

--	--	--	--

Opinie

--	--	--	--

Zadanie 16. (3 pkt)

Uzupełnij zdania dotyczące aktualnych wydarzeń w Polsce.

W październiku 2009 roku doszło do zmian w składzie Rady Ministrów, co było wynikiem tzw. afery (A) W listopadzie Prezes Rady Ministrów poinformował, że Polska, w zakresie energetyki jądrowej, skorzysta z pomocy (B) Na początku grudnia gwałtownie wzrosła liczba osób zarażonych wirusem A/H1N1, wywołującym chorobę nazwaną potocznie (C) grypą.

Zadanie 17. (5 pkt)

Na podstawie tekstu źródłowego, wykonaj polecenia.

Współczesny rynek pracy wymaga czujności i mobilności. Z badań CBOS wynika, że 84 procent Polaków źle ocenia sytuację na tym rynku, a 62 procent liczy się z możliwością utraty zajęcia. Zmiana zawodu może być lekarstwem na brak zatrudnienia, rutynę czy też niskie zarobki. Maturzyści, którzy wybierają się na studia, często jeszcze nie wiedzą, co chcą w życiu robić. Wybór kierunku niejednokrotnie okazuje się nietrafiony. (...)

Zmiana zawodu czy zdobywanie nowych kwalifikacji stały się normą. Z roku na rok powstają nowe kierunki studiów podyplomowych, które zwiększają szanse kandydata u przyszłego pracodawcy. (...)

Zdaniem specjalistów istnieje reguła, że im mniejsze doświadczenie, tym trudniej pracownikowi się przekwalifikować. W najtrudniejszej sytuacji są absolwenci. Nie są oni znani w branży, gdyż dopiero rozpoczynają karierę zawodową. Dlatego jak największe doświadczenie należy zdobyć już na studiach. Absolwent, który przez pięć lat tylko notował na wykładach i nie zaliczył stażu czy praktyk, może ustawić się w kolejce po zasiłek dla bezrobotnych. (...)

Źródło: Jacek Filipiuk, Coraz częściej zmieniamy zawód, Rzeczpospolita, nr 4010 z 6.12.2006 r.

a) Wymień dwa działania zwiększające elastyczność na rynku pracy.

-
-

b) Wskaż dwie przyczyny zmiany zawodu.

-
-

c) Sformułuj ocenę konsekwencji mobilności pracowników. Uzasadnij ocenę, podając dwa argumenty.

Ocena:

.....

Argumenty:

-
-
-
-
-
-

Zadanie 18. (2 pkt)

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2 kwietnia 1997 roku została dotychczas dwukrotnie znowelizowana. Określ, jakich zagadnień dotyczyły te nowelizacje.

-
-

Zadanie 19. (1 pkt)

Podaj nazwę poniżej zdefiniowanego pojęcia.

Działania osób lub grup, mające na celu wpływanie na zajmowane postawy oraz na decyzje podejmowane przez władze państwowe i samorządowe, a także organizacje pozarządowe, stowarzyszenia czy środowiska naukowe. Technikami tych działań są perswazja oraz dopuszczalny (zgodny z prawem) nacisk.

Pojęcie:

Zadanie 20. (3 pkt)

Na podstawie zamieszczonych danych i własnej wiedzy wykonaj polecenia.

Dane: 29 grudnia 2009 roku za kwotę 1800 złotych notariusz sporządził akt notarialny RE/367/2009, na mocy którego nastąpiła zamiana gruntów rolnych we wsi Kamionka między panami Janem Kowalskim i Stanisławem Nowakiem. Pan Kowalski uzyskał z tytułu tej zamiany przychód w wysokości 1500 złotych.

a) Wypełnij fragment druku PIT-23.

D. PRZYCHODY Z ODPLATNEGO ZBYCIA W DRODZE ZAMIANY NIERUCHOMOŚCI LUB PRAW MAJĄTKOWYCH		
D.1. ODPLATNE ZBYCIE W DRODZE ZAMIANY NIERUCHOMOŚCI		
33. Rodzaj nieruchomości zbywanej w drodze zamiany		
34. Miejsce położenia nieruchomości	35. Data zamiany (dzień – miesiąc –rok)	36. Numer aktu notarialnego
37. Przychód uzyskany z odpłatnego zbycia w drodze zamiany	38. Koszty odpłatnego zbycia w drodze zamiany	39. Przychód pomniejszony o koszty odpłatnego zbycia w drodze zamiany Od kwoty z poz. 37 należy odjąć kwotę z poz. 38; jeżeli różnica jest liczbą ujemną, należy wpisać 0.

b) Nazwij gałąź prawa, w której zawarto obowiązek wypełnienia powyższego druku.

.....

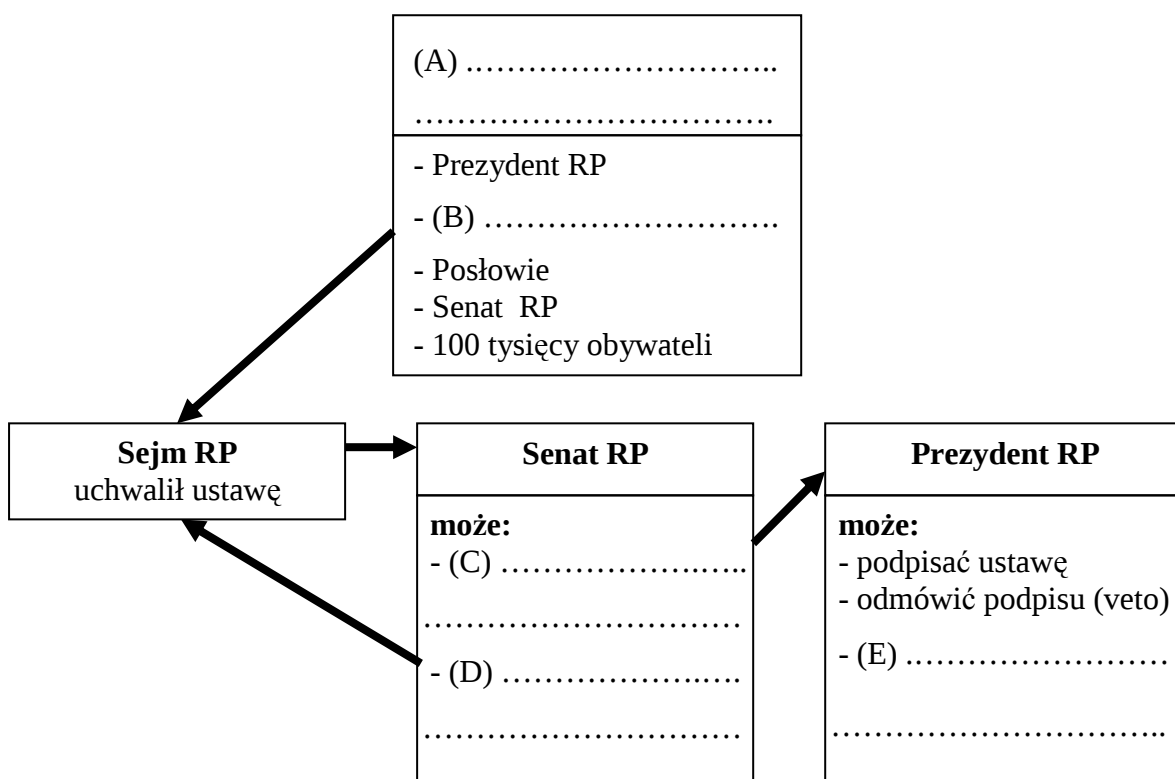
Zadanie 21. (5 pkt)

Uzupełnij zdania dotyczące samorządu terytorialnego w Polsce.

Wybór wójta, burmistrza i prezydenta miasta jest dokonywany przez (A),
a starosta jest wybierany przez (B) Na szczeblu województwa władzę
rządową reprezentuje (C), którego powołuje (D),
natomiast na czele zarządu każdego województwa stoi (E)

Zadanie 22. (5 pkt)

Uzupełnij schemat ilustrujący przebieg uchwalania ustawy w Polsce.

Więcej arkuszy znajdziesz na stronie: arkusze.pl

Zadanie 23. (3 pkt)

Wyodrębnij elementy z poniższego przepisu prawnego i przypisz je do podanych nazw.

Kodeks karny, Art. 181.

§1. Kto powoduje zniszczenie w świecie roślinnym lub zwierzęcym w znacznych rozmiarach,
podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

Hipoteza:

Dyspozycja:

Sankcja:

Zadanie 24. (2 pkt)

Na podstawie tekstu i własnej wiedzy, wykonaj polecenia.

(...) Opinia publiczna musi wiedzieć, co się dzieje. Bo przecież demokracja to system polityczny, w którym lud nadzoruje swoich przywódców. Jeśli społeczeństwo nie ma wglądu w poczynania władzy, to już nie jest demokratyczne państwo. Każdego rodzaju nieczyste zagrania polityków powinny się znaleźć w mediach. Ludzie muszą o nich wiedzieć. Każde ujawnienie korupcji nie tylko oczyszcza sytuację, ale sprawia też, że przywódcy czują presję społeczną i przestają być bezkarni. (...)

Źródło: Fragment rozmowy Marleny Mistrzak z Wiktorem Suworowem, Wprost 43/2009.

- a) Zacytuj sformułowanie wskazujące, że demokracja to system polegający także na kontrolowaniu władz.

.....

- b) Podaj, jak nazywa się media, doceniając ich znaczenie w państwie demokratycznym.

.....

Zadanie 25. (1 pkt)

Nazwij cechę, stereotypowo uznawaną za narodową cechę Polaków, która została przedstawiona na rysunku satyrycznym.

Na podstawie: www.polskatimes.pl, rys. Julian Bohdanowicz

Nazwa cechy:

Zadanie 26. (3 pkt)**Na podstawie tekstu źródłowego i własnej wiedzy wykonaj polecenia.**

Wrócą więc, czy nie? Dziś na to pytanie nikt nie potrafi odpowiedzieć. W kilkuset tysięcy armii młodych, wykształconych Polaków, którzy opuścili nasz kraj od maja 2004 roku, nie widać na razie pędu do powrotu. Mają pracę, zarabiają, szlifują język. Polska jest dla nich miejscem na weekendowy wypad na urlop. (...)

Kim są ci, którzy na przekór społecznym trendom decydują się na powrót? To zazwyczaj młodzi ludzie, do 40 roku życia, którzy uznali, że w kraju będą mogli lepiej wykorzystać swój potencjał. Instytut Spraw Publicznych, który badał polską reemigrację, nazywa ich taktykami. (...) 20 proc. decyduje się na powrót do kraju z powodu klęski. Podstawowe prawo reemigracji brzmi: wraca się wtedy, gdy człowiek ma nadzieję, że po powrocie będzie mu lepiej. (...)

- To nawet nie jest kwestia wskaźników wzrostu gospodarczego, ale pewnej atmosfery panującej w kraju. Przeczucia, że warto robić tam interesy, że coś się zmieniło na lepsze – mówi prof. Stanisław Lisiecki z Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. W Polsce taką atmosferę można było wyczuć w 1989 roku. Szacuje się, że w ciągu pięciu pierwszych lat nowej Polski z zagranicy przyjechało ok. 500 tys. ludzi. Wracali uchodźcy czystek politycznych, działacze opozycji oraz emigracja ekonomiczna lat 80. Nowa Polska ściągnęła także tzw. innowatorów, czyli ludzi z pieniędzmi i pomysłami na biznes. O tym, że tacy właśnie innowatorzy mogą zmieniać bieg historii, przekonała się Irlandia, do której na początku lat 90. zaczęli wracać irlandzcy emigranci. (...) Uzbrojeni w pieniądze stali się motorem postępu Irlandii.

Iwona Dominik, Wróć tu na starość, Newsweek, nr 16 z 9.07.2006 r.

a) Wskaż dwie cechy charakterystyczne osób, które w tekście nazwano *taktykami*.

-
-

b) Wskaż, jaki odsetek emigrantów, którzy nie odnieśli sukcesu, wraca do kraju.

.....

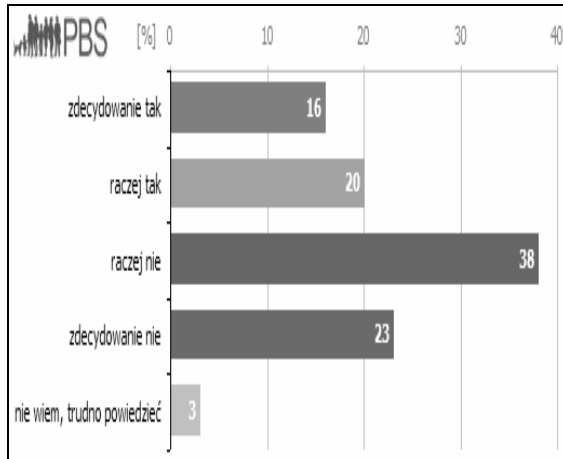
c) Podaj, wymienione w tekście, rodzaje emigracji.

-
-

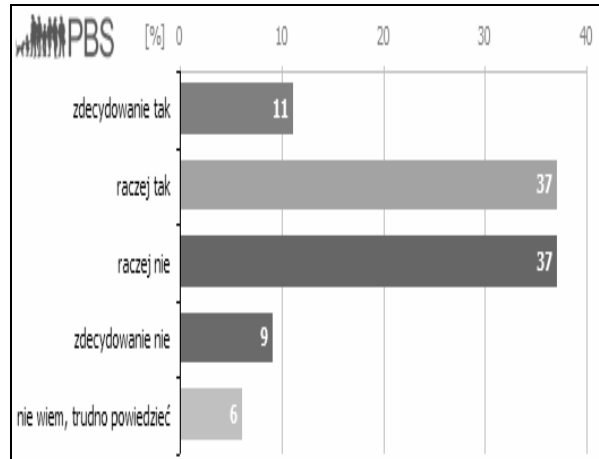
Zadanie 27. (4 pkt)

Na podstawie materiałów źródłowych i własnej wiedzy wykonaj polecenia.

Czy boi się Pan(i), że stanie się ofiarą zamachu terrorystycznego?

Czy, Pana(i) zdaniem, Polska jest w grupie krajów najbardziej zagrożonych terroryzmem?

Czy boi się Pan(i), że stanie się ofiarą zamachu terrorystycznego?	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Raczej nie	Zdecydowanie nie	Nie wiem, trudno powiedzieć
	Wskazania respondentów w procentach				
kobiety	20,0	24,4	35,6	14,5	5,4
mężczyźni	11,2	14,3	39,7	32,2	2,6
18-24 lata	6,4	20,2	34,2	35,0	4,2
25-39 lat	8,3	10,4	52,9	26,0	2,5
40-59 lat	16,2	22,2	35,0	23,1	3,5
60 lat i więcej	29,1	25,2	26,6	12,6	6,5
podstawowe	23,1	22,5	27,4	17,7	9,3
zawodowe	19,6	19,5	43,4	15,5	2,0
średnie	10,2	18,9	40,9	27,4	2,5
wyższe	6,6	14,6	38,1	40,1	0,6
miasto pow. 200 tys.	19,2	9,1	43,5	23,5	4,7
miasto 50-200 tys.	13,7	20,2	35,2	27,1	3,8
miasto poniżej 50 tys.	12,0	23,6	36,1	25,3	3,0
wieś	17,0	23,1	36,0	19,6	4,3

Na podstawie: Postrzegane zagrożenie terroryzmem, www.pbsdga.pl

a) Sformułuj ogólny wniosek, wynikający z odpowiedzi respondentów na dwa postawione pytania.

.....

.....

.....

b) Podaj, jaki odsetek badanych mieszkańców średnich miast nie obawia się terroryzmu.

.....

c) Nazwij kryterium demograficzne najbardziej różnicujące odpowiedzi ankietowanych.

.....

d) Wskaż przyczynę tego zróżnicowania.

.....

Zadanie 28. (3 pkt)

Na podstawie tekstu źródłowego wykonaj polecenie.

Richard Charles Smith napisał książkę *Ethic and Informel War*, w której zebrał argumenty, rzekomo etyczne, służące do usprawiedliwienia terrorystycznych metod walki. Jest ich pięć i (...) brzmią następująco:

Po pierwsze: Akt terroru jest aktem wojny; jest więc dopuszczalny, ponieważ podczas wojny normy moralne nie obowiązują.

Po drugie: Terrorystyczne metody działania są usprawiedliwione w wojnie sprawiedliwej, a więc obrońca słusznej sprawy nigdy nie jest terrorystą bez względu na to, jak działa.

Po trzecie: Terroryzm jest jedynym sposobem obudzenia wrażliwości moralnej w biednym społeczeństwie, jego stosowanie jest więc moralnie konieczne.

Po czwarte: Akt terroru jest zawsze lepszy niż akceptacja *status quo*, a poza terrorem żadne metody działania nie są skuteczne.

Po piąte: Akt terroru to godny podziwu akt odwagi, zaangażowania i poświęcenia.

Źródło: Jacek Hołówka, Terroryzm i religia. [w:] Uniwersyteckie wykłady na koniec starego i początek nowego tysiąclecia, Warszawa 2004.

a) Podaj, który argument odwołuje się wprost do ekonomicznych przyczyn terroryzmu.

.....

b) Wyjaśnij, jaki rodzaj ataków terrorystycznych wskazuje autor w argumencie piątym.

.....

c) Sformułuj kontrargument do jednego spośród argumentów zamieszczonych w tekście.

.....

.....

.....

.....

Zadanie 29. (2 pkt)

Na podstawie tekstu źródłowego i własnej wiedzy wykonaj polecenia.

Że Ameryka jest dzisiaj innym krajem, przekonujemy się już na lotnisku, gdzie urzędnik imigracyjny pobiera elektronicznie odciski palców, a odlatując musimy zdjąć buty (...).

Rządowe budynki w Waszyngtonie przypominają warowne twierdze. Dostępu do Kongresu, gdzie kiedyś każdy mógł wejść bez przeszkód bronią betonowe zapory i silnie strzeżone posterunki kontrolne. Zlikwidowano wycieczki do Białego Domu – nie jest on już tradycyjnym *domem ludu*. Co jakiś czas, gdy władze ogłaszają kolejny alarm, trzeba być przygotowanym na weryfikację kontrolę samochodu lub plecaka.

Adam Szostkiewicz, Tomasz Zalewski, Jak zmienił się świat..., Polityka 2006.

a) Podaj, po jakim wydarzeniu podjęto powyższe działania.

.....

b) Oceń działania opisane w tekście z punktu widzenia przestrzegania swobód obywatelskich.

.....
.....
.....
.....

Zadanie 30. (12 pkt)

Wykorzystując materiały źródłowe zamieszczone w arkuszu, przedstaw różnorodne przyczyny terroryzmu we współczesnym świecie, zanalizuj wybrany przykład tego problemu oraz zaproponuj i uzasadnij możliwości jego rozwiązania.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

BRUDNOPIS